

Ég és Föld között
Transzcendens világgép és létfilozófiák Fischer Ernő művészetében
Konferencia és kamarakiállítás, Újlipótvárosi Klub-Galéria, 2015.

Alföldi László:

Ég és Föld között – a Vízen; Fischer Ernő Tengeri vitorlások című műveinek
transzcendens dimenziói, valamint szakrális és spirituális összefüggései
(előadásrészlet)

Kicsit rendhagyó leszek az előadásomban. Egyrészt már azzal, hogy szakrális témájú konferencián tájképekkel állok elő, sőt akkor, amikor megtudtam a Hamvas előadásból – Hamvast elég jól ismerem, de nem ismertem tőle ezt az idézetet – hogy a tájképet akár ki is dobhatjuk, ha szakralitásról beszélünk. Ennek ellenére beletrafáltam a témába és kintartok mellette, hogy a tájképekkel is lehet transzcendens dimenziókat megkísérteni, de az is elhangzott, hogy a centenáriumi évvel kapcsolatosan elég sokat foglalkoztam Fischer Ernővel és az életében negyven évében, ezért előbb kicsit reflektálok arra, amit egész nap hallottam.

Megírtam egy kb. 12 oldalas előadást, amelyet közzé fogok tenni a blogon és akit ez érdekel az ott nyomon követheti. Inkább csak vázlatokat emelek ki ebből az előadásból. Fontosnak tartottam megfogalmazni a magam számára is, de a Tanár Úrnak ezzel a dimenziójával még senki soha nem foglalkozott, hogy vallásos, nem vallásos, hova soroljuk, hova ne soroljuk és egy nagyon féltő téma, hogy az egyik végtelből a másikba esünk. Hat oldalon keresztül Fischer Ernőnek a valláshoz való viszonyát tárgyalom. Volt módom ezt majd negyven éven keresztül követni és ismertem azokat az emberi és személyiségéből fakadó bizonytalanságait, magabiztosságát végig éltem vele ezeket a dimenziókat és a magam sorsában is megtapasztalhattam. Ezt elég hosszan kifejtem ebben a blogban, amiről most csak pár szót említek. pontosan azért, mert Szigyártó Gyöngyi is azzal kezdte, hogy Szuromi Pálnál felidézte azt a – 2009-ben a szegedi konferencián tartott azt a részt, amelyből kiderül, hogy Pali sem volt egyértelműen hívő ember és itt mondhatom, hogy én sem vagyok az. Miközben – ezt is részletezem ebben a szövegben – én katolikus születésű vagyok, ministráltam, első áldozó voltam, majd 14 éves koromban meghalt édesapám és aztán egy protestáns családnál lettem nagykorú, hat évet ott nevelkedtem még. Tehát a másik oldalt is volt módom megtapasztalni. Ismerem Tanár Úrnak hosszas elbeszélései alapján – mintegy 300 órás magnószalagon őrzött hanganyagom is van – amiből ezek visszaidézhetők, amikor ő elmeséli nekünk, hogyan szenvedte meg a szlovákiai katolikus neveltetést. Hogyan kapta a pofonokat a hittanon és hogyan ábrándult ki az egész hitbéli életből és majd, hogy vált ennek ellenére egy hívő emberré. Tehát itt egy kétoldalú játék zajlik. Ezt érdemes személyiség tekintetében is elemezni. A szinopszisban is megjelöltem azt, hogy nagyon fontosnak tartom definiálni ezeket a fogalmakat, hogy transzcendencia, spiritualitás és szakralitás, mert ha úgy vesszük, - hiszen elhangzott a korábbi előadásban az ars sacra és Belting is, - a Tanár Úrnak nincs szakrális műve, ha történetileg igazából azt vesszük, hogy a szakralitáshoz hozzátartozott, hogy a liturgiába bevonják, hogy az egy olyan közegben kap helyet, amelyben üzenetét tudja közvetíteni. Tanár Úrnak egyetlen képe sincs ilyen módon beavatva. A beavatottságot leginkább az Esztergomi

Fischer Ernő Alapítvány

Közösségi adószáma: HU1811260

Telefon: +36 1 329 2522 Honlap: www.fischererno.hu

Levelezési címe: 1136 Budapest, Raoul Wallenberg u. 2.

E-mail cím: szigyartogyongyi@t-email.hu

Keresztény Múzeumban nyerte el azáltal, hogy mégis egy olyan környezetbe kerültek ezek a képek, ahol abba a történelmi miliőbe ágyazódik be, amit még a mai napig senki nem elemzett, hozott párhuzamba, leszámítva ilyen előadásokat, ami itt is most. Nagyon fontosnak tartom, hogy az egész életműnek – igazából ouvre katalógus még nincs és egészen lehetetlen elképzelni, hogy azt a rengeteg képet, ami Nyugatra, külföldre került, hogyan tudjuk rekonstruálni. Teljes ouvre katalógusra soha nem számítok, de ami fellelhető, kb. kétszáz, kétszázharminc darab érhető el. Nálam 400-450 dia van a legrosszabb felvételek is, amelyek őrzik az életműnek azt a gerincét, ami majd ezer műből származik. Tehát töredéket ismerünk. Még a fele sem ismert ma leszámítva Fischer Pétert vagy engem, akik ilyen régóta követtük a munkásságot. Láttuk, aztán elkerült Kanadába, Németországba, Dániába, Finnországba. Elérhetetlenek ezek a képek. Mindezt hosszan és részletesen kifejtem ebben a blogban, de be is mutatok képeket.

Most a Hamvas kapcsolattal fogom kezdeni. Thiel Katalin előadásában elhangzott és erre konkrétan szeretnék reflektálni, ismerve az ő szinopszist és tanár úrnak Hamvashoz való kapcsolatát is, ezt a részt szükségesnek tartom felolvasni, mint elmondani:

a fogalomelemzések után „röviden nézzük meg, hogy Fischer Ernő személyes életében, hogyan volt jelen mégis sok esetben a három különböző létfilozófián alapuló világlátás és miként tudta ezt összeegyeztetni, illetve miként mutatkozott meg ez festészetének különböző korszakaiban. Kezdjük a sort a spirituális megközelítéssel és ezen a területen belül nézzük meg, hogy Hamvas Béla munkásságának a megismerése és világlátása miként hatott Fischer Ernőre. Abban mindenképpen szellemi rokonok voltak, hogy az esztétikus gondolkodás mindkettőjükre jellemző volt, Tanár Úr esetében sokszor beszélnek filozófiai beállítottságú emberről és festőről, de ez elsősorban a megértésen alapuló intuitív megközelítéseket jelentette és semmiképpen a rendszerező filozófiai vizsgálódásokat. Ő nem volt filozófus. Annak ellenére, hogy van olyan olyan újságcikk is, hogy „Filozófus festő”. Nagy filozófiai műveltsége volt, természetesen. Főleg az írásaiban mutatkozott meg ez, de ismerve olvasási stílusát ott is elmondható, hogy sokszor részeket kiragadva, a közbülső ismereteket kihagyva, nagyon jó végkövetkeztetésekre jutott egy-egy problémát illetően. Előadásom vázlatában már leírtam azt, hogy míg Hamvas Béla főleg a tradicionális hagyományokat és írásokat vette alapul, addig Fischer Ernő elsősorban az újkori filozófiai művekre (Kant, Schelling, Hegel, Heidegger) helyezte a hangsúlyt. Itt még kiegészítem ezt azzal, hogy idős kora ellenére nagy érdeklődéssel követte az aktuálisan megjelent kortárs filozófia szerzőit is (Derrida, Foucault, Gadamer). Ezeket együtt olvastuk. De hogy ne legyek igazságtalan Hamvas Bélával szemben, egy kis kitéréssel azt is el kell mondjam, hogy az Egyetemi Nyomda kiadásában 1945 és 1948 között az általa szerkesztett, és önálló füzetek formájában megjelent írások alapján ismerte meg annak idején Fischer Ernő is az akkori legkorszerűbb filozófiai nézeteket. Többek között Martin Heidegger: Mi a metafizika? című művét is. (Erre volt itt (a konferencián) utalás.) Én magam a hetvenes évek elején ezt a kiadást kaptam Tanár úrtól, Lukács György: Esztétikum sajátosságainak ellensúlyozására. De ha jól emlékszem, megvolt neki Werner Heisenberg: Változások a természettudomány alapjaiban, és Max Born: Kísérlet és elmélet a fizikában is. A sokak által emlegetett Heisenberg: Rész és egész című műve viszont már, a hatvanas években jelent meg, és lett minden Tanár Úrhoz közelebb álló tanítványnak kötelező olvasmánya.

Maradva mindkettőjük esszéhez való vonzalmánál, azért az a különbség megállapítható, hogy míg Hamvas szépirodalmi fogalmazásaival szemben, Fischer elvontabb nyelvi eszközökkel, főleg Heidegger filozófiai fogalmkörének használatával (lét, létezés, benne-lét, belevettség, totalitás, stb.) alakította ki a maga művészetfilozófiáját. Ez a két különböző irányból

Fischer Ernő Alapítvány

Közösségi adószáma: HU1811260

Levelezési címe: 1136 Budapest, Raoul Wallenberg u. 2.

Telefon: +36 1 329 2522 Honlap: www.fischererno.hu

E-mail cím: szigyartogyongyi@t-email.hu

megközelítés nem zárja ki azt, hogy a spirituális, szakrális és transzcendens látásmód tekintetében sok esetben nem lennének hasonló állásponton.

Bár míg Hamvas az extatikus művészetfelfogás híve, addig Fischer főleg a hermeneutikai megközelítést részesíti előnyben a művek értelmezésében. A festői gyakorlatban pedig az utolsó alkotói periódusban, sok esetben a dekonstruktivitás szellemében is alkot (Archaikus mozgás – Golgota) meglátásom szerint ilyen vegyes volt Tanár Úr Hamvashoz és a spiritualitáshoz való viszonya, amelyben jól megfér egymás mellett az őskori hagyomány, a legújabb filozófiai irányzatok, de még a korszerű természettudományok és az atomfizika is.”

Leírta az előadás videófelvételéből: Szigyártó Gyöngyi

Budapest, 2020. augusztus 22.